

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.38](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.38)

УДК: 330.332

П. І. Віблій,
к. е. н., доцент кафедри фінансів національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів
І. І. Лащук,
к. е. н., старший викладач кафедри фінансів національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів
М. О. Кремінь,
студент кафедри фінансів Національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів

ІНВЕСТИЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ СЕКТОР: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

P. I. Viblyi
PhD Associate Professor of Lviv Polytechnic National University,
Department of Finance, Lviv
I. I. Lashchuk
PhD, Senior Lecturer Lviv of Polytechnic National University,
Department of Finance, Lviv
M. O. Kremin
Master Student of Polytechnic National University,
Department of Finance, Lviv

INVESTMENTS IN AGRICULTURAL SECTOR: STATE AND PROSPECTS

Стаття присвячена аналізуванню стану інвестиційної політики в галузі сільського господарства, а також виокремленню на основі отриманих результатів перспективних напрямів її розвитку. Для забезпечення отримання найбільш повної та достовірної інформації про стан та тенденції розвитку інвестування у сільськогосподарський сектор нами проаналізовано у динаміці показники обсягу випуску сільськогосподарської продукції, капітальних інвестицій, стану матеріально-технічної бази, яка безпосередньо застосовується у діяльності сільськогосподарських підприємств. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновок про незадовільний стан розвитку сільського господарства, зокрема за рахунок недофінансування, а також наявності значної кількості застарілого обладнання. Виявлені проблеми стали підґрунтям для розроблення ряду рекомендаційних заходів, зокрема на рівні державних органів влади, спрямованих на забезпечення сталого та ефективного розвитку сільського господарства України.

The article is devoted to the analysis of the state of investment policy in the field of agriculture, as well as on the basis of the obtained results of perspective directions of its development. In order to provide the most complete and reliable information on the state and trends of investment development in the agricultural sector, we have analyzed in the dynamics indicators of the volume of production of agricultural products, capital investments, the state of material and technical base, which is directly applied in the activities of agricultural enterprises.

The results of the conducted research allow us to conclude that the state of development of agriculture is unsatisfactory, in particular due to underfunding, as well as the presence of a significant amount of obsolete equipment.

In addition to the above, the state and trends of lending to agriculture by the domestic banking institutions and the state are analyzed. In fact, the growth of financial state support for measures in the agro-industrial complex for lending did not take place, since the amount of support increased by only UAH 0.4 million, and access to credit resources for Ukrainian agricultural producers is very limited. Thus, in Ukraine, the share of bank loans is less than 20% of the working capital of the agrarian sector, which is 50% less than the average in developed countries.

State support is an important factor in the development of domestic agricultural enterprises. Despite the difficult political situation, the government tries to provide more opportunities for the development of the latter. Such actions are primarily manifested in reducing the tax burden for enterprises operating in the agricultural sector.

At present, the tax rate set by the government for agricultural producers is significantly lower than for other industries. Investments in agriculture offer different companies the opportunity to receive subsidies and benefits. Moreover, due to the fact that grain prices have increased on the world market, producers have all chances to successfully export agricultural products.

Ключові слова: *сільськогосподарські підприємства; інвестиції; стан; тенденції; перспективи.*

Key words: *agricultural enterprises; investments; state; trends; prospects.*

Постановка проблеми. Питання вигідного і перспективного інвестування завжди актуальне. І багато компаній, так само як і приватні інвестори постійно моніторять ринок, прагнучи знайти альтернативні можливості вкладення коштів, здатні забезпечити стабільний грошовий потік. Серед інших гідних варіантів аграрно-промисловий комплекс, на думку фахівців, однозначно заслуговує на увагу. Тому варто вивчити ті можливості, які відкривають інвестиції в сільське господарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблем удосконалення виробничої структури та спеціалізації агроформувань присвячено низку праць економістів-аграрників, серед яких: А.П. Азізова, В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, І.Ф. Баланюка, О.А. Біттера, В.В. Зіновчука, П.К. Канінського, П.Т.Саблука, В.І. Ткачука, В.В.Юрчишина та ін.

Однак, незважаючи на значний інтерес науковців до даної проблеми, багато питань потребують подальших досліджень та вирішень. Одним із найбільш гострих та важливих питань залишається проблема інвестування діяльності сільськогосподарських підприємств як з боку вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів.

Відповідно до зазначеного у статті поставлено та вирішено такі **завдання**:

- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку сільськогосподарського комплексу;
- проаналізувати основні показники стану зовнішнього та внутрішнього інвестування підприємств сільськогосподарського комплексу;
- виокремити проблеми та окреслити перспективні напрями розвитку інвестиційної політики сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сектор сільського господарства відіграє першочергову роль в економіці України. Протягом останніх років частка вітчизняних та іноземних інвестицій у сільське господарство зростала, хоча відсоток інвестицій в аграрний сектор у загальному обсязі інвестицій залишається невеликим. Потенційних інвесторів цікавлять українські потужності в сільському господарстві, але одночасно відлякує нестабільна економічна і, на додачу, складна політична ситуації, що панує в державі.

Насамперед, розглянемо як змінювалась кількість виготовленої сільськогосподарської продукції протягом 2013 – 2017 років в розрізі нефінансових організацій і сектору загальнодержавного управління, а також домашніх господарств (табл.1).

Як показують статистичні дані, з 2000 року показник випуску продукції зростав і за період з 2000 до 2005 рр. зріс до 92549 млн. грн, тобто на 70,5%. В період з 2000 року по 2013 рік відбувалося також зростання аналогічного показника в Україні: на 104,6% у 2010 році порівняно з 2005, та на 33,9% у 2013 відносно 2012 року. У 2014 році ми можемо спостерігати зниження приросту випуску продукції – всього 3,25%, причиною якого стали несприятливі природні умови[2, с. 137].

Таблиця 1.
Результати аналізування тенденцій випуску сільськогосподарської продукції

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Загальний обсяг випуску, млн. грн.(%)	253569	261835	307054	371189	544193
	100	100	100	100	100
Нефінансові корпорації та сектор загальнодержавного управління, млн. грн. (%)	130329	136148	166961	209644	306100
	51,4	52,0	54,4	56,5	56,2
Домашні господарства, млн. грн.(%)	123240	125687	140093	161545	238093
	48,6	48,0	45,6	43,5	43,8

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

У 2015 – 2016 роках показник приросту теж досягав не надто великих значень, що відбувалось з огляду на складну політичну ситуацію в Україні. У 2017 році спостерігається зростання випуску сільськогосподарської продукції до позначки у 544193 млн. грн, що на 46,6% більше, ніж у попередньому році. Це відбулось внаслідок комплексних заходів, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки держави, підвищення конкурентоспроможності продукції аграрного сектору на внутрішньому та зовнішньому ринках, вирішення соціальних проблем села[3, с. 74].

Графічна інтерпретація динаміки обсягу валової сільськогосподарської продукції наведена на рисунку 1.

Як бачимо з вищенаведених даних, Україна має досить хороші шанси зайняти важливе місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Для вирішення більшості проблем, а також використання потенціалу АПК України по максимуму, українське сільське господарство потребує додаткового припливу інвестицій. Залучення коштів може вирішити цілий ряд ключових завдань розвитку економіки, а саме: поживлення розвитку економіки, підтримка екології, зниження рівня бідності та безробіття, оновлення технічної бази сільськогосподарських підприємств.

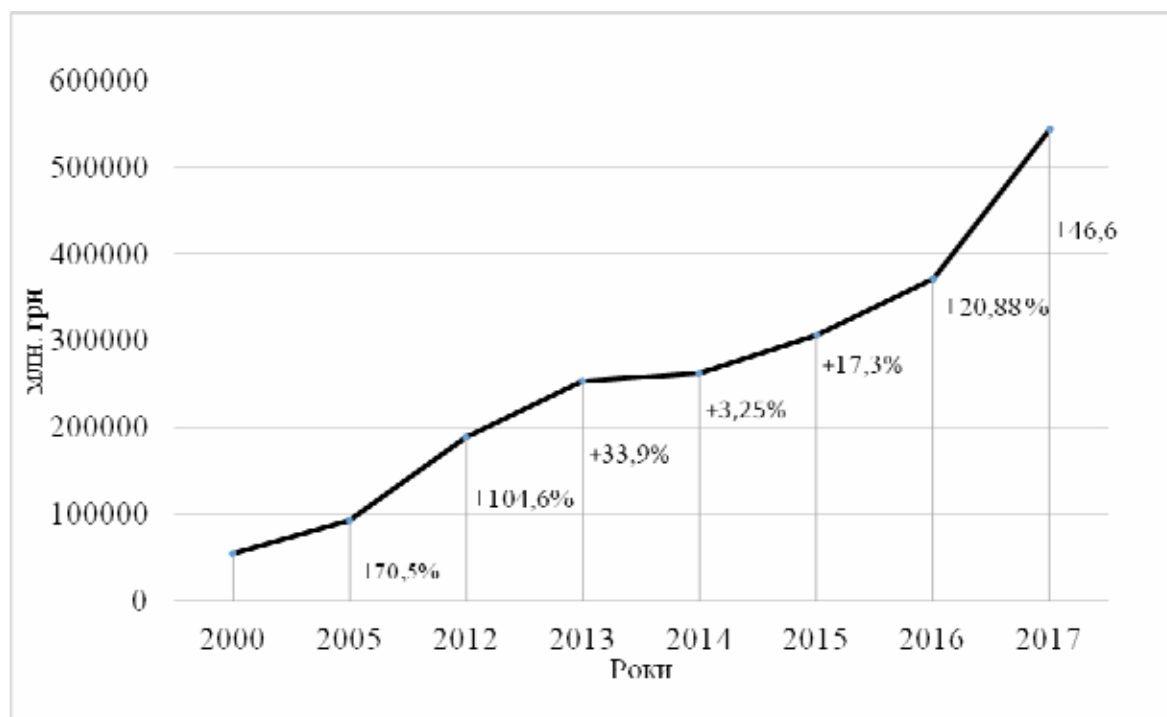

Рис. 1. Графічна інтерпретація динаміки обсягу валової сільськогосподарської продукції за період 2000-2017рр.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Проаналізуємо тенденцію капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, а отримані результати зведемо у таблицю 2.

Таблиця 2.

Результати аналізу тенденцій капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

Показники, млн. грн. (%)	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Усього	259932 100	293692 100	267728 100	219420 100	273116 100
Сільське, лісове та рибне господарство	17039 6,5	19411 6,6	19059 7,1	18796 8,6	30155 11,0
Промисловість	89146 34,3	103472 35,2	105594 39,5	86242 39,3	87656 32,1
Будівництво	34855 13,4	44895 15,3	46318 17,3	36057 16,5	43464 15,9
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	24390 9,4	24801 8,4	22379 8,4	20716 9,4	20663 7,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	25977 10,0	32808 11,2	18833 7,0	15948 7,1	18704 6,8
Тимчасове розміщення й організація харчування	2225 0,9	2856 1,0	2477 0,9	1482 0,7	1393 0,5
Інші види економічної діяльності	66300 25,5	65449 22,3	53068 19,8	40179 18,4	71061 26,1

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Аналіз тенденцій капітальних інвестицій за видами економічної діяльності свідчить про високу інвестиційну активність в секторі сільського господарства, у порівнянні з іншими ринковими секторами.

Розмір капітальних інвестицій у сільське господарство протягом 2013 – 2017 років зростав, окрім 2015 та 2016 року. Це було зумовлено складною політичною ситуацією в країні, яка вплинула на всю економіку в цілому, скоротивши капітальні інвестиції в неї на 8,84% у 2015 році порівняно з попереднім та ще на 18,04% у 2016 порівняно з 2013 роком.

Інвестиції протягом цих двох років у сільське господарство спадає, проте не такими швидкими темпами як по економіці загалом, а скоротились всього лиш на 1,81% у 2015 році та на 1,37% у 2016 році. Отже, як бачимо навіть несприятливі політичні умови не надто вдарили по інвестиціях у сільськогосподарський сектор України, що свідчить про інвестиційну привабливість та стійкість аграрного комплексу.

Аналізуючи дані за 2017 рік, теж спостерігається позитивні зміни у інвестуванні АПК, адже воно збільшилось на 11 359 млн. грн, або на 60,43%, що є найбільшим показником темпу приросту, не враховуючи групи «Інші види економічної діяльності».

Підґрунтям для збільшення обсягу капітальних інвестицій стало було відносно стабільна економічна ситуація в країні протягом останнього року та часткового задоволення відкладеної потреби в інвестиціях протягом 2015-2016 років, коли економічна та політична нестабільність негативно вплинули на інвестиційну політику в агросекторі та й в економіці в цілому.

Якщо говорити про частку капітальних інвестицій в агросектор по відношенню до сукупних, то можемо спостерігати їх збільшення протягом усього періоду 2012 – 2017 років (рис.2)

Рис. 2. Графічна інтерпретація капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у відсотках до загального обсягу за період 2012-2017 роки.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Як бачимо частка капітальних інвестицій у сільське господарство щороку збільшувалась, а відмінно від інших галузей, де спостерігались спади.

Поки існує пріоритетність інвестицій у АПК, варто створювати умови для їх залучення, що дозволить досягти максимального макроекономічного ефекту. Хоч зростання капітальних інвестицій існує і є хорошим показником, що свідчить про привабливість агросектору навіть у кризових умовах, існує інша проблема, а саме проблема зношеності основних засобів та виробничої інфраструктури, тому АПК потребує значно більше коштів[4, с. 53].

Сільськогосподарські підприємства не можуть ефективно функціонувати без оновленої матеріально-технічної бази. Тому велике значення мають результати її модернізації. Можемо проаналізувати цей процес за даними таблиці 3.

Таблиця 3.

Результати аналізування зміни обсягу та структури сільськогосподарської техніки

Види техніки	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Трактори, тис. шт.	147,1	150,1	146,0	130,8	127,9
Потужність двигунів тракторів, тис. кВт	12656	12942	12908	11826	12033
Середня потужність двигуна трактора, кВт	86,0	85,9	88,4	90,4	94,1
Зернозбиральні комбайни, тис. шт.	32,1	32,0	30,0	27,2	26,7
Кукурудозбиральні комбайни, тис. шт.	2,3	2,1	2,0	1,8	1,6
Картоплезбиральні комбайни, тис. шт.	1,7	1,6	1,5	1,3	1,2
Бурякозбиральні комбайни, тис. шт.	3,8	3,6	3,0	2,7	2,4
Льонозбиральні комбайни, тис. шт.	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Установки та агрегати для доїння корів, тис. шт.	10,8	11,2	11,2	10,5	10,2

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

З наведених даних можна зробити висновок, що сільське господарство України потребує кардинальної модернізації та поповнення матеріально-технічної бази. В Україні останнім часом спостерігається значне скорочення парку зернозбиральних комбайнів, спостерігається аналогічний стан по інших видах машин.

Аналіз тенденцій та сучасного стану агротехніки у сільськогосподарських товаровиробників дозволив зробити висновки про те, що за роки реформ відбулося значне скорочення парку машин. Для того щоб покращити стан матеріально-технічної бази в сільському господарстві необхідне, на нашу думку, створення й підтримка функціонування мережі агросервісних підприємств. Це рішення не тільки підтримуватиме якісні технічні характеристики агротехніки, але й забезпечить мінімальне скорочення безробіття.

Правильним буде вважати, що більші шанси на залучення іноземних інвестицій є у підприємств, які пройшли повний процес оновлення та автоматизації і в результаті вийшли на стабільний рівень прибутковості й рентабельності. Підтримка у цьому питанні з боку держави полягатиме у достатньому виділенні коштів для технічного переоснащення вітчизняних господарств, а також надання учасникам сільськогосподарського сектору можливості отримання кредиту на вигідних для них, пільгових умовах.

По факту, зростання фінансової державної підтримки заходів в агропромисловому комплексі щодо кредитування не відбулось, адже сума підтримки збільшилась всього лиш на 0,4 млн грн. станом на кінець звітного року.

Судячи про стан банківської системи в Україні протягом останніх трьох років, можна зробити висновок, що і доступ до кредитних ресурсів для українських сільськогосподарських виробників також буде обмежений.

За різними даними, в Україні частка банківського кредитування займає менше 20% обігових коштів аграрного сектору. Це на 50% менше, ніж середнє значення у розвинутих країнах. Ставка за кредитами для сільського господарства на кінець звітного року складала 19,8%, що перевищує середню відсоткову ставку за кредитами по економіці (16,4%). Також, варто зазначити, що це в основному стосується короткострокових кредитів для поточних потреб діяльності підприємств агросектора (підготовка до посівної, заготівлю кормів, насіння, добрив, пального, а також на купівлю худоби для відгодівлі тощо), а не довгострокових – на розвиток та придбання основних фондів[2, с. 139].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) проводить оцінку підтримки споживача (Producer Support Estimate — PSE). Судячи з результатів, можна зробити висновок, що державна підтримка сільськогосподарського сектору в Україні є значно нижчою, ніж у інших країнах. Так, у країнах ЄС 21% валової сільськогосподарської продукції компенсується державою за рахунок різних програм державної підтримки, Туреччині – 23%, РФ – 12%, Канаді – 11%, США – 7%, в той час як в Україні – 1-1,5%[1].

Отримання незалежності України зумовило значні зміни у агрокомплексі, адже відбувся перехід від колгоспної до ринкової системи господарювання. Це в будь-якому випадку вимагає проведення радикальних та ефективних реформ, і в першу чергу це реформа, що стосується ролі держави у підтримці і розвитку аграрного сектору. Ефективне державне регулювання галузі необхідне для подолання кризових явищ і забезпечення подальшого інтенсивного розвитку АПК. Доказом цього може бути досвід зарубіжних країн, які вже давно пройшли період переходу до ринкової економіки та чітко показали який вплив має державна підтримка на розвиток аграрного комплексу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З наведених вище досліджень можна зробити висновок про високу привабливість аграрного сектору як об'єкту для інвестицій. Показники випуску продукції та капітальних інвестицій у сільське господарство України мають позитивну тенденцію до зростання. Звісно не все так просто і є певні негативні моменти в цій галузі, а саме, матеріально-технічна база, яка потребує значного оновлення. Тому перш ніж використовувати надані інвестиції, потрібно правильно розставити пріоритети фінансування.

Важливим чинником становища АПК України є державна підтримка. Попри складні політичні ситуації, уряд старається надати більше можливостей розвитку сільського господарства. На даний момент податкова ставка, встановлена урядом для сільгоспвиробників, значно менша ніж для представників інших галузей.

Інвестиції в сільське господарство відкривають різним компаніям можливість отримання субсидій і дозволяють користуватися пільговим режимом оподаткування. Більш того, завдяки тому факту, що на світовому ринку зросли ціни на зерно, виробники мають всі шанси успішно експортувати продукцію АПК. Відповідно, із перерахованого вище випливає, що шанси на успіх при інвестуванні в аграрно-промисловий комплекс без сумніву є.

Література.

1. Державна служба статистики України [Електрон(ний ресурс)]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України // Проблеми економіки. — 2015. — № 4. — С. 136—143.
3. Патица Н.І. Економічні аспекти залучення іноземних інвестицій в економіці України та удосконалення механізму їх використання (Розділ 6 у монографії "Аналіз і моделювання суспільного розвитку в Україні". За редакцією академіка НАНУ Гейця В.М.). — Харків: Форт, 2000. — С. 73—83.
4. Молень І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки // Економіка і держава — 2017. — Вип. № 1. — С. 52-56.

References.

1. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "statistical information", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (Accessed 12 February 2018).
2. Nazarenko, I. M. (2015), "Analyzing the investment support of agricultural enterprises in Ukrainian regions", *Problemy ekonomiky*. vol. 4, pp. 136—143.
3. Patyka, N.I. (2000), "Economic aspects of attracting foreign investments in the economy of Ukraine and improving the mechanism of its use" (Rozdil 6 u monohrafii Analiz i modeliuvannia suspil'noho rozvytku v Ukraini [Analysis and modeling of social development in Ukraine]), Fort, Kharkiv, Ukraine, pp. 73 —83.
4. Molen I.V. (2017), "Features of foreign invest(ment in the agricultural sector", *Ekonomika i derzhava*, vol. 1, pp. 52-56.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2019 р.